

Helsinki eurooppalaisena pääkaupunkina

Helsingfors som europeisk huvudstad

Laura Kolbe

Helsinki on joutunut idän ja lännen välissä rakentamaan identiteettinsä monta kertaa uudelleen. Se on kuitenkin sopeutunut eri aikoina hyvin muutosvaatimuksiin. Helsinki on omaksumunut eurooppalaisia malleja ja soveltanut niitä yhteiskunnallisiin muutoksiin: modernisaation haasteeseen, suureen alueliitokseen, suunnittelujärjestelmien, hyvinvointipalveluiden ja vakaan kunnallistalouden luomiseen sekä eurooppalaisen pienoismetropolin synnyttämiseen.

Eurooppalainen pääkaupunki

Monet tutkijat ovat hakeneet pääkaupungille määritelmää. Kootusti voidaan todeta, että pääkaupunki on valtiollisen, hallinnollisen ja oikeudellisen vallan pitkäkestoinen keskittymä. Se on kansallisen politiikan ja poliittisen liikehdinnän pääasiallisin tapahtumapaikka ja usein maan suurin kaupunki. Pääkaupunki on logistiikan, tuotannon, talouden, kaupan ja kulutuksen merkittävin keskus. Se on myös tieteellisen, taiteellisen, innovatiivisen, intellektuaalisen, journalistisen ja sivistyksellisen toiminnan tärkein tila. Pääkaupungista käsin kulttuuriset ja elämäntavalliset mallit leviävät. Se on tärkeimpien yhteisöllisten seremonioiden ja rituaalien näyttämö.

Som följd av sitt läge mellan öst och väst har Helsingfors fått lov att återskapa sin identitet flera gånger. Trots detta har staden alltid kunnat anpassa sig till nya krav och omständigheter. Helsingfors har anammat de europeiska modellerna och tillämpat dem på samhällsförändringar såsom den allmänna moderniseringen, den stora inkorporeringen av områden och utvecklandet av planeringssystem, välfärdstjänster och en stabil kommunekonomi samt skapandet av en europeisk metropol i miniformat.

En europeisk huvudstad

Många är de forskare som har försökt definiera begreppet huvudstad. Man kan sammanfattningsvis konstatera att en huvudstad är en långvarig koncentration av statlig, förvaltningsmässig och rättskipande makt. En mittpunkt för den nationella politiken och de politiska rörelserna – och ofta även landets största stad. En huvudstad utgör centrum för logistik, produktion, ekonomi, handel och konsumtion. Den utgör även den viktigaste mötesplatsen för den vetenskapliga, konstnärliga, intellektuella, journalistiska och kulturella verksamheten. Spridandet av kultur och livsstil börjar från huvudstaden. Dessutom utspelas de viktigaste kollektiva ceremonierna och ritualerna i huvudstaden.

Euroopassa tunnetaan kaksi pääkaupunkitraditiota. Lontoo kasvoi ja laajeni pääasiassa ilman keskitettyä kunnallishallintoa tai kruunun kiinnostusta kaupunkirakentamiseen. Pariisissa, Madridissa, Berliinissä, Pietarissa ja Wienissä keskusvalta kiinnostui pääkaupunkien suunnittelusta ja sai siitä vahvan otteen. Pääkaupungit ovat usein maansa ykköskaupunkeja ja siten kansallisen kaupunkiverkoston osia. Monesti olennaiseksi nousee suhde pääkaupungin ja kaupallisesti tai kulttuurisesti vahvan kakkoskaupungin välillä (Moskova, Pietari – Berliini, Hampuri, München – Madrid, Barcelona – Rooma, Milano – Pariisi, Marseille – Ateena, Thessaloniki – Istanbul, Ankara).

Useimmiten eurooppalainen pääkaupunki on jakamaton vallan keskus, unitaarisen valtion symboli. Liittoa- valtioissa ja sen historiallisissa esikuvissa valta voi myös olla jaettu. Keskushallinto sijaitsee pääkaupungissa, mutta pääkaupungin tarvitsevat myös elinkeinoelämä, pankit, vakuutuslaitokset, yhdistykset, seurat, säätiöt, kansalaisjärjestöt, puolueet ja ay-liike. Vallan keskittämisen pyrkimykset edellyttävät edustuksellisuutta, joka vaikuttaa kaupunkisuunnitteluun, kiinteistöhallintaan, rakentamiseen ja arkkitehtuuriin. Historiallisesti esiin piirtyy kaksi tavoitetta: kansakunnan suuruuden ja kansallisen yhtenäisyyden ilmentäminen. Monilla on silti takana hidas, mutta orgaaninen kasvu pääkaupunkiasemaan. Lontoo ja Pariisi ovat olleet ykköskaupunkeja jo keskiajalta lähtien. Tukholma, Kööpenhamina, Varsova, Berliini, Lissabon, Madrid, Den Haag/Amsterdam, Wien, Praha, Moskova ym. nousivat valtioidensa ykköskaupungeiksi oltuaan sitä ennen hallitsijan ja hallinnon keskuspaikkoja.

Suurvalta, kaupunki ja myyttinen perustamistarina

Aikamme kiinnostaviin kysymyksiin kuuluu se, miksi toiset kaupungit menestyvät ja toiset taantuvat. Eräät kaupunkikeskukset uudistavat imagoaan samalla kun toiset epäonnistuvat ja takeltelevat. Vaikka kaupunkien syntyvät poikkeavat toisistaan, yhdestä asiasta ol-

I Europa känner man till två huvudstadstraditioner. London har övervägande vuxit och utvidgats utan centralt kommunalt styre eller kungligt intresse för stadens uppbyggnad. I Paris, Madrid, Berlin, St Petersburg och Wien har den centrala makten visat intresse för huvudstadsplaneringen och hållit i processen med ett stadigt grepp. En huvudstad är ofta samtidigt landets främsta stad, och utgör således en del av landets stadsnätverk. Ofta uppstår ett viktigt förhållande mellan huvudstaden och den handelsmässigt eller kulturellt starka näst främsta staden (Moskva – St Petersburg, Berlin – Hamburg – München, Madrid – Barcelona, Rom – Milano, Paris – Marseille, Aten – Thessaloniki, Istanbul – Ankara).

Oftast utgör den europeiska huvudstaden ett odelat maktcentrum, en symbol för enhetsstaten. I den federativa staten och i dess historiska förebilder kan makten också vara delad. Den centrala förvaltningen har sitt säte i huvudstaden, men denna är även nödvändig för näringslivet, bankerna, försäkringsanstalterna, föreningslivet, stiftelserna, medborgarorganisationerna, partierna och fackföreningsrörelsen. Ett centraliserat maktsäte kräver representativitet, vilket påverkar stadsplaneringen, fastighetsförvaltningen, byggandet och arkitekturen. Historiskt sett kan man urskilja två målsättningar: en huvudstad skall befordra ett intryck av storhet och nationell enhet. I många fall har utvecklingen mot huvudstad emellertid inneburit en långsam, om än organisk, tillväxt. Både London och Paris har varit sitt lands främsta stad sedan medeltiden. Stockholm, Köpenhamn, Warszawa, Berlin, Lissabon, Madrid, Den Haag/Amsterdam, Wien, Prag, Moskva, m.fl. blev huvudstäder efter att först ha tjänat som regentens och förvaltningens huvudsakliga säte.

Stormakten, staden och ett mytomspunnet grundande

En av vår tids intressantaste frågor är varför somliga städer blomstrar och andra stagnerar. Vissa stadscentra förnyar sin image medan andra drabbas av tröghet och

laan varmoja: vanhassa kaupungissa, jossa asioita on hoidettu yhdessä pitkään, eivät pienet vastoinkäymiset hätkähdytä. Euroopan hyvinvoinnin ydinalue, joka keskiajalla ulottui Pohjois-Italiasta Belgian suurten kaupunkien kautta Lontooseen, on edelleen maanosamme talouden veturi. Entä pohjoisessa? Onko Helsinki vertailukelpoinen menestyvien eurooppalaisten pääkaupunkien verkostossa? Miten eurooppalaisuus on eri aikoina ilmennyt ja millä tavalla se on jättänyt jälkensä Helsingin omakuvaan? Voiko Suomen tasavallan pääkaupunkia edes arvioida muusta kuin kansallisesta käsin?

”Helsinki keksittiin 1500-luvun puolivälissä”, aloittaa Helsinki-infon juhlanumero vuonna 2000 ja luo uudelleen Helsingin myyttisen alkukertomuksen. Ruotsin kuningas Kustaa Vaasan perusti kauppapaikan Vantaanjoen suulle vuonna 1550. Helsingin varhaisvaihe muistuttaa tyypillistä eurooppalaista kaupunkitarinaa. Kaupungin kantaisäksi tai -äidiksi nousi poliittisesti vaikutusvaltainen hallitsija tai muu mahtimies, maallinen tai kirkollinen ruhtinas. Helsingillä oli voimakastahtoinen Kustaansa, Ruotsin suurvallan rakentaja, joka asemoi Helsingin meri- ja satamakaupungiksi. Kaupunkipolitiikka oli omavaltaisia: kaupunkeja perustettiin ja lakkautettiin, eräitä tyhjennettiin ja toisia vahvistettiin.

Vantaanjoen suujuoksulle nousseen Helsingin (Helsingfors) alkuvaiheet on dokumentoitu kaupunkihistoriassa alkukohdaksi. Todellisuus ilmensi toiveiden ja politiikan ristiriitaa. Helsinki perustettiin vauraan Tallinnan kilpailijaksi sekä itä-länsi- ja sisämaan-kaupan välityspaikaksi. Kilpailuasema menetti merkityksensä, kun Tallinna ja muu Viro antautuivat vuonna 1561 Ruotsin valtaan. Helsingin historiassa perustamistarina korostuu – kaupungin vuonna 1640 vahvistetussa vaakunassa kuvattu vesi kertoo sijainnista ja vene viittaa siirtokuntahistoriaan, kalastukseen, laivaliikenteeseen ja kauppaan. Vesiaihe on myös Pariisin, Lissabonin ja Belgradin vaakunoissa.

misslyckande. Även om en stad kan uppstå på många olika sätt, är man överens om en sak: i en gammal stad, där förvaltningstraditionerna är långa och etablerade, rubbas vardagen inte av små motgångar. Det europeiska välfärdsområdets kärna, som på medeltiden sträckte sig från norra Italien och genom de stora belgiska städerna till London, är fortfarande den ekonomiska motorn i vår världsdel. Hur är det i norr? Kan Helsingfors jämföras med de framgångsrika europeiska huvudstäderna? På vilka olika sätt har den europeiska andan tagit sig uttryck genom tiderna, och vilka spår har den lämnat i Helsingfors stadsbild? Kan huvudstaden för republiken Finland ens värderas ur något annat perspektiv än det nationella?

”Helsingfors uppfanns på mitten av 1500-talet” lyder inledningen i jubileumsnumret av Helsingfors-info år 2000, och ger därmed ett stänk av myt till stadens tillkomstberättelse. År 1550 grundade Sveriges kung Gustav Vasa en handelsplats vid Vanda ås mynning. Till sitt ursprung påminner Helsingfors om vilken europeisk stad som helst. Städernas stamfäder eller -mödrar var härskare med politiskt inflytande eller andra stormän, världsliga eller kyrkliga furstar. I Helsingfors fall var det Sveriges viljestarke konung Gustav, som gjort sitt land till en stormakt, som lät grunda en sjöfarts- och hamnstad här.. Stadspolitiken var egenmäktig: städer grundades och lades ner, somliga tömdes och andra förstärktes.

De första tiderna i det Helsingfors som uppstod vid Vanda ås mynning har dokumenterats såsom historisk tidpunkt för stadens uppkomst. Verkligheten avspeglade konflikten mellan förhoppningar och politik. Helsingfors grundades för att konkurrera med den rika staden Tallinn (Reval), och för att fungera som en länk i handeln mellan dels öst och väst, dels kust- och inlandet. Konkurrensställningen miste sin betydelse när Tallinn (Reval) och övriga Estland underkastade sig Sverige år 1561. Berättelsen om Helsingfors grundande betonas i stadens historia. T.ex. på stadens vapen, som stadfästes år 1640, syftar vattnet på stadens läge, medan båten står för samhällets historia, fisket, skepps-

Venäjä tuo Euroopan – tyhjästä synnytetty pääkaupunki

Euroopan pääkaupunkinen joukossa Helsingillä on harvinainen erityisasema: se on korotettu pääkaupungiksi. Kun Suomen alue oli liitetty vuonna 1809 Venäjän keisarikuntaan, teki keisari Aleksanteri I Suomesta erillisen valtion. Hän korotti matalaprofiilisen uusmaalaisen pikkukaupungin uuteen suurrooliinsa vuonna 1812. Päätös liittyi eurooppalaisen suurvaltapolitiikkaan. Helsingistä tehtiin Suomen siviili- ja sotilashallinnon keskus ja Venäjän keisarikunnan näyteikkuna länteen. Jälleenrakennustyöhön palkattiin parhaat asiantuntijat. Muutamassa vuosikymmenessä nousivat monumentaalikeskustan rakennukset, suunnittelijana saksalaissyntyinen arkkitehti C. L. Engel. Senaatintori ympäristöineen ilmensi Euroopan moderneja valistuksellisia virtauksia sekä antiikin jälkivaikutusta, klassismia ja hellenismia. Helsingistä tehtiin ”Pohjolan valkea kaupunki”.

Helsinki vertautuu kahteen muuhun samanaikaiseen pääkaupunkiin, Ateenaan ja Washingtoniin. Molemmat suunniteltiin kreikkalaisessa hengessä ilmentämään poliittista pääkaupunkiasemaa, siihen liittyvää historiallista loistoa ja tulevaa mainetta. Kaikki kolme pääkaupunkia rakennettiin lähes tyhjästä ja valtiollisuus dominoi. Ateena oli kaupunki, jolla oli takana loistava historia, mutta ei vastinetta nykyisyydessä. Maailman ensimmäisen lailla perustetun pääkaupungin eli Washingtonin suunnittelijat olivat tietoisia tehtävän laadusta ja rakensivat ”liittovaltion suurvaltastatuksen mittasuhteille arvoisen demokraattisen pääkaupungin.”

Helsingin uutta arvoa vastannut klassisistinen ilme syntyi keisarin tahdosta ja ilmensi aikakauden eurooppalaista henkeä. Ateena ja Helsinki vertautuvat monella tavalla. Nopea väestönkasvu leimasi kehitystä 1800-luvulla molemmissa kaupungeissa. Julkisen rakentamisen tehtävä oli rauhoittaa uuden poliittisesti epävarmoja oloja ja antaa uudelle pääkaupungille suurenmoinen lähtölaukaus. Vahvan pääkaupungin tuli

trafiken och handeln. Vattenmotivet finns också på Paris, Lissabons och Belgrads vapen.

Ryssland introducerar Europa – en huvudstad föds ur tomma intet

Som följd av sin bakgrund har Helsingfors en sällsynt ställning bland Europas huvudstäder: staden har nämligen blivit upphöjd till huvudstad. Efter att Finlands territorium år 1809 anslutits till den ryska kejsardömet, gjordes Finland till en egen, autonom, stat av kejsar Alexander I. Han gav den anspråkslösa nyländska småstaden en ny, stor roll år 1812. Beslutet hade med den europeiska stormaktspolitiken att göra. Helsingfors blev centrum för Finlands civila och militära förvaltning, och det ryska kejsardömet skyltfönster mot väst. De bästa experterna anlätades för återuppbyggningsarbetet. Monumentalbyggnaderna i stadskärnan restes på några årtionden, enligt den tyskfödde arkitekten C. L. Engels ritningar. Senatstorget med omgivning avspeglade upplysningstidens strömningar och arvet från antiken; klassicismen och hellenismen.. Helsingfors gjordes till ”Nordens vita stad”.

Helsingfors kan liknas vid två andra samtida huvudstäder, Aten och Washington. Båda är planerade enligt den grekiska andan, för att betona den politiska huvudstadsställningen, med tillhörande historisk glans och framtida prestige. Alla tre huvudstäder byggdes praktiskt taget upp från tomma intet, och alla är präglade av sin roll som politiskt maktcentrum. Aten hade ju en lysande historisk bakgrund, men ingenting att visa upp från modernare tider. De som planerade staden Washington, världens första huvudstad som grundats genom lag, var medvetna om uppgiftens allvar och byggde därför en demokratisk huvudstad värdig förbundsstatens stormaktsstatus.

Den klassiska prägel som skulle ge uttryck för Helsingfors nya status uppstod på kejsarens begäran och avspeglade den anda som rådde i Europa då. Det finns många likheter mellan Aten och Helsingfors. I bägge städerna präglades utvecklingen på 1800-talet av be-

osoittaa ulkoisesti itsenäisyyttä ja irrottautumista vanhasta (Kreikka Turkista, Suomi Ruotsista). Uuden pääkaupungin rakennukset ilmensivät valtion olemusta ja pääkaupungin symbolista asemaa ja kulttuurista identiteettiä. Poliittinen, porvarillinen, kaupallinen ja kansalaislähtöinen (porvaristo, parlamentti, ministeriöt) tulivat myöhemmin.

Helsingistä tehtiin varuskunta- ja hallintokaupunki osoittamaan Venäjän imperiumin mahtiasemaa. Pääkaupungin päätorin eli Senaatintorin laidalle sijoitettiin virkamieshallinnon tilat eli Senaatin talo, hengellinen keskus eli Nikolain kirkko ja sivistyksen kehto eli Yliopiston päärakennus. Torista tuli valtiollinen tila, akateemisten juhlien, sotilasparaatien ja keisarivierailujen näyttämö, ja sittemmin ylioppilasliikeddinnän ja työväen mielenosoitusten paikka. Itsenäistymisen jälkeen se oli toiminnallinen kehys valkoisen Suomen valtiollisille ja sotilaallisille manifestaatioille. Mielenosoitukset palasivat torille vuoden 1945 jälkeen. Karnevalistiset ja kaupunkikulttuuriin liittyvät taidetahtumat kuuluvat nykyään torille.

Kasvava pääkaupunki ja eurooppalainen moderni

Helsingin eurooppalaistumisen kolmas murrosvaihe sijoittuu 1800-luvun jälkipuolella, teollisuuden ja liikenteen kasvuvaiheeseen. Teollisuus, rautatiet ja satamat nousivat modernin kaupunkielämän tunnuksiksi niin Helsingissä kuin muissakin maanosan suurkaupungeissa. Nopea sosiaalinen muutos nosti kaupunkien ongelmat ja puutteet esiin. Uusia kaupunkielämän ilmiöitä olivat irtolaisuus, prostituutio, väkivalta, poliittinen liikehdintä, lakot, jengiytyminen ja huliganismi. Ne synnyttivät pelon kaupunkia kohtaan – ilmiön, joka oli tuttu Pariisista, Berliinistä, Lontoosta, Pietarista, Tukholmasta ja Kööpenhaminasta.

Moderni suurkaupungistuminen merkitsi sitä, että kaupunginosat alkoivat saada luonteenpiirteensä. Etelä-Helsinkiin, Esplanadin-puiston ympärille, kasvoi moderni, porvarillinen ja urbaani city-alue. Jokaisella

folkningens snabba tillväxt. Det offentliga byggnadsarbetet hade som uppgift att lugna ner den politiska osäkerhet som den nya regimen medfört och ge ett mäktigt startskott åt den nya huvudstaden. Huvudstaden skulle förmedla ett intryck av styrka, självständighet och lösgörelse från det gamla (Grekland från Turkiet, Finland från Sverige). Den nya huvudstadens byggnader förkroppsligade statens väsen och metropolens symboliska status och kulturella identitet. Det politiska, borgerliga, kommersiella och medborgerliga (borgerskapet, parlamentet, ministerierna) kom senare.

Helsingfors gjordes till garnisons- och förvaltningsstad för att visa det ryska imperiets makt. Kring Senastorget, stadens stortorg, placerades både Senatshuset, d.v.s. tjänstemannaförvaltningens säte, Nikolajkyrkan, som var landets andliga centrum, och Universitetets huvudbyggnad, dvs. landets kulturella vagg. Torget blev ett statligt rum och scen för akademiska fester, militärparader och kejsarbesök; senare kom det även att bli scen för student- och arbetardemonstrationer. Efter självständigheten blev torget skådeplats för det vita Finlands statliga och militära manifestationer. Efter 1945 sågs där återigen demonstrationer. I dag förknippas torget med olika karnevalbetonade och stadskulturella konstevenemang.

En växande huvudstad och den europeiska modernismen

Det tredje brytningsskedet i europeiseringen av Helsingfors kan placeras i slutet av 1800-talet, då industrin och trafiken genomgick en kraftig tillväxt. Både i Helsingfors och i de övriga europeiska storstäderna blev industrin, järnvägarna och hamnarna nya symboler för det moderna stadslivet. De snabba sociala omställningarna framhävde problemen och bristerna i städerna. I stadslivet förekom nya fenomen som t.ex. lösdriveri, prostitution, våld, politiska rörelser, strejker, gängbildning och huliganism. Dessa framkallade en rädsla för staden – ett fenomen som var känt från Paris, Berlin, London, St Petersburg, Stockholm och Köpenhamn.

suurella eurooppalaisella pääkaupungilla on oma elämää sykkivä paraatikatunsa, Pariisilla Champs-Elysées, Berliinillä Unten den Linden, Pietarilla Nevski Prospekt ja Tukholmalla Kungsträdgården. Helsingillä on Esplanadinsa. Esplanadit ja Esplanadin-puisto ovat säilyttäneet asemansa helsinkiläisten sydämessä. Esplanadia on ylistetty, kuvattu ja maalattu, siitä on kirjoitettu ja laulettu.

Nykyinen Pohjois-Esplanadi kuvastaa pienoiskoossa Helsingin kasvua venäläisestä pikkukaupungista urbaanin liike- ja kauppaelämän keskukseksi. Esplanadi muodosti alkujaan rajan kivi- ja puukaupungin välille. Myöhemmin siitä kehittyi kaupungin laajenevan kauppaporvariston toiminnan näkyvin ja varhaisin alue. Esplanadi, Kauppatori ja satama-alue Etelärannassa muodostavat yhä urbaanin, vaikuttavan kokonaisuuden. Senaatintorin tuntumaan sijoittuvat ensimmäiset poliittiset ja kansalliset rakennukset, kuten Ritarihuone ja Säätytalo, Suomen Pankki ja valtionearkisto sekä Suomalaisen Kirjallisuuden Seura. Rakennuksissa näkyy kansalaisyhteiskunnan järjestäytymisen, puolueuudostumisen ja valtiopäivätoiminnan alkaminen. Torin eteläpuolen kortteleihin kehittyi kaupungin hallinnollisia ja poliittisia tiloja, kunnallisen vallan symboliin, kaupungintaloon.

Esplanadien rakentuminen, sen mahtavat kivitalot, pankit, pääkonttorit, tavaratalot, hotellit ja teatterit sekä Säätytalon alue vaikuttivat metropoli-ilmeen syntymiseen.

Helsingissä oltiin jo sata vuotta sitten varsin tietoisia Euroopan kahdesta päälinjasta. Berliiniläisittäin, tai pietarilaisittäin, täällä oli rakennettu jo Engelin ajoista lähtien. Lontoon-mallille tuli tilaa vasta 1900-luvun alussa, kun kaupungistumisen ongelmat alkoivat näkyä. Kaupunkivihamielisyys tiivistyi 1800- ja 1900-luvun taitteessa, kun yleinen ilmapiiri politisoitui ja pelko työväestön liikehdinnän seurauksista vaikutti kansalaismielipiteeseen. Murros on paikallistettavissa Helsingin esikaupungistumiseen, joka voimistui vuosina 1905–07. Ensimmäiset huvilayhdyskunnat syntyivät yksityisten aloitteesta, mutta euroop-

I den nya moderna storstaden utvecklade stadsdelarna så småningom egna särdrag. I södra Helsingfors, kring Esplanadparken, växte ett modernt, borgerligt och urbant cityområde. Alla stora europeiska huvudstäder har en egen pulserande paradgata: Champs-Elysées i Paris, Unter den Linden i Berlin, Nevskij Prospekt i St Petersburg och Kungsträdgården i Stockholm. I Helsingfors har Norra och Södra esplanaden, som tillsammans bildar ”Espan”, en bred aveny med mellanliggande park, en given plats i helsingforsbornas hjärtan. Esplanaden har lovprisats, fotograferats och målats, besjungs och skrivits om.

Norra esplanaden avspeglar idag i liten skala Helsingfors utveckling från rysk småstad till centrum för det urbana affärs- och handelslivet. Ursprungligen utgjorde Esplanaden en gräns mellan sten- och trästaden. Med tiden kom den att bli hemvist för det växande handelsborgarståndet. Esplanaden, Salutorget och hamnområdet vid i Södra kajen bildar fortfarande en imponerande urban helhet. De första politiska och nationella byggnaderna, som t.ex. Riddarhuset, Ständerhuset, Finlands Bank, Statsarkivet och Finska Litteratursällskapet, placerades i närheten av Senatstorget. Byggnaderna avspeglar medborgarsamhällets organisering, det partipolitiska livet och lantdagsverksamhetens upprinnelse. I kvarteren strax söder om torget kom Stadshuset småningom att bli säte för stadens centralförvaltning och politiska ledning.

Espan med sina mäktiga stenhus, banker, huvudkontor, varuhus, hotell och teatrar, samt omgivningen kring Ständerhuset, bidrog till att ge staden en prägel av metropol.

I Helsingfors var man redan för hundra år sedan tämligen medveten om de två europeiska huvudlinjerna. I berlinsk och petersburgsk stil hade man byggt redan på Engels tid. London-modellen blev aktuell först i början av 1900-talet, när problemen kring urbaniseringen blev synliga. Stadsfientligheten ökade kring skiftet mellan 1800- och 1900-talet, då den allmänna stämningen politiserades och medborgarnas inställningar påverkades av en fruktan för följderna av arbe-

palaisin tunnuksin. Fyysisen muutoksen ja uuden esi-kaupunkimaiseman symboleiksi kohotettiin luonto, valo, ilma, väljyys ja vihreys.

Viimeisen sadan vuoden aikana nämä kaksi eurooppalaista mallia ovat vuorotelleet suosioista Helsingissä. Urbaani tiivis, kompakti ja kaupunkimainen on aina saanut vastavoimansa väljästä ja vehreästä esikaupunkimaisuudesta. Helsinki oli vielä 1930-luvulla Euroopan täyteen ahdetuin pääkaupunki. Kriisien ja sotien jälkeen on panostettu esikaupunkien suunnitteluun ja omakotitaloarkkitehtuuriin. Pääkaupungissa yhdistettiin metsäelementti urbaaniseen elämäntapaan. Syntyi metsälähiö. Luonto nousi hyvän ja harmonisen elämän ehdoksi.

Suomen todelliseksi keskuskaupungiksi Helsinki nousi 1870-luvun lopulta lähtien. Rautatiet toivat väkeä pääkaupunkiin ja Helsingin kasvuvauhti oli Euroopan nopeimpia.

Pohjoismaat Eurooppana

Vallankumouksista, sodista ja kriiseistä Helsinki selvisi uudistamalla kulloisenkin strategiansa. Se otti luontevan kansallisen asemansa tasavallan pääkapunkina itsenäistymisen jälkeen vuonna 1917. Vuoden 1946 suuri alueliitos avasi Helsingin suurkaupungistumisen. Tärkein eurooppalainen viiteryhmä heti ensimmäisen maailmansodan jälkeen ja myöhemmin kylmän sodan aikana muodostui pohjoismaisista pääkaupungeista.

Pohjoismaiset pääkaupungit muodostivat varhaisen toimivan verkoston jo vuonna 1923. Tukholman kaupungintalon vihkijuhlaan kutsutut ykköskaupunkien edustajat korostivat aikakauden haasteita. Kunnallisen demokratian läpimurto, paikallisen toimivallan ja kunnallistalouden laajentuminen ja uudenlaiset sosiaaliset ongelmat edellyttivät yhteistyötä yli kansallisrajojen. Pohjoismaat tarjosivat sopivan viiteryhmän aikana, jolloin suuret keskusvallat olivat menettämässä asemaansa. Pohjoismaiden yhteistyön henkeä motivoitiin korostamalla poliittisten, lainsäädännöllisten ja hallinnollisten järjestelmien samankaltaisuutta ("likartad

tarmassornas mobilisering. Brytningen hänger samman med Helsingfors förortsutveckling, som tog fart under åren 1905-07. De första villasamhällena uppstod på privat initiativ, men med en europeiskt prägel. Symboler för de fysiska ändringarna och det nya förortslandskapet blev naturen, ljuset, luften, öppenheten och grönskan.

Under de senaste hundra åren har dessa två europeiska modeller turvis varit populära i Helsingfors. Den urbana tätta, kompakta och stadspräglade stilen har alltid hittat sin motpol i de öppna och gröna förorterna. Ännu på 1930-talet var Helsingfors den byggnadsmässigt tätaste staden i Europa. Efter kriserna och kriget har man satsat på förortsplaneringen och villa- alias egnehemsarkitekturen. Huvudstaden har blivit en sammansvetsning av skog och urban livsstil. Skogsförorten blev ett begrepp. Naturen blev ett villkor för gott och harmoniskt leverne.

Sin ställning som verklig centrumstad i Finland fick Helsingfors i slutet av 1870-talet. Järnvägarna hämtade folk till huvudstaden, och Helsingfors var snart en av de snabbast växande städerna i Europa.

Europa: de nordiska länderna

Helsingfors har överlevt revolutioner, krig och kriser med hjälp av ständigt förnyade strategier. Staden intog sin naturliga nationella roll som republikens huvudstad efter självständigheten år 1917. Den stora inkorporeringen år 1946 rörde vägen för utvecklingen till storstad. Den viktigaste europeiska måttstocken blev genast efter Första världskriget och även senare under det s.k. kalla kriget de nordiska huvudstäderna.

Ett fungerande nätverk mellan de nordiska huvudstäderna bildades så tidigt som 1923. Vid invigningsceremonin på Stockholms stadshus betonade företrädarna för de inbjudna städerna tidens utmaningar. Ett gränsöverskridande samarbete påkallades av den kommunala demokratins genombrytning, utvidgandet av de lokala befogenheterna och den kommunala ekonomin, och av de nya sociala problemen. De nordiska

underlag, förvaltning, författningsnormer och organisationsform”).

Pohjoismaiset pääkaupungit muodostivat Helsingin tärkeimmän eurooppalaisen verkoston aina 1990-luvulle saakka. Joka kolmas vuosi järjestetyissä pääkaupunkikonferensseista haettiin vertailukohteita ja esikuvia kunnallishallinnon eri ongelmiin. Helsinki suurkaupungistui samankaltaisesti kuin muut pohjoismaiden pääkaupungit. Hyvinvoinnin ja kunnallisen palvelutuotannon esikuvat saatiin Tukholmasta, Kööpenhaminasta ja Oslosta. Paikoitellen oltiin myös antavana osapuolena. Hyvinvoinnin edellyttämät palvelut liitettiin yhteiskuntasuunnittelun asettamiin tavoitteisiin. Vuoden 1945 maaperästä nousset teemat, kuten asunto- ja liikennekysymys, valtion ja kaupungin välinen suhde, sosiaali- ja terveydenhoito, ”nuorisoprobleemi” ja kunnallishallinnon rationalisointi, olivat samaan aikaan ajankohtaisia kaikissa pohjoismaisissa pääkaupungeissa.

Viimeisen 50 vuoden aikana tapahtunut metropolistuminen korosti samantyyppisiä kehityskaaria Tukholmassa ja Kööpenhaminassa, Oslon ja Helsingissä. Pääkaupungeissa näkyi kunnallisen itsehallinnon vahva asema ja samantyyppinen kunnallispolitiikan traditio. Kaupungit suunniteltiin ja modernisoitiin samantyyppisin, funktionaalista, toimivaa ja rationaalista nykyaikaa tavoittelevin tunnuksin. Painopiste oli dynamisessa kasvussa, kaupunki- ja liikennesuunnittelussa, hyvinvointipalvelujen tuottamisessa paikallisen toiminnan kaikille osa-alueille sekä julkisen sektorin vahvassa korostumisessa. Monet suuret kunnallispoliittiset ratkaisut asuntokysymyksestä metronrakentamiseen, saivat samanlaisen artikulaation kaikissa pohjoismaisissa pääkaupungeissa. Myös kriittinen kansalaismielipide tuotti 1960-luvulta lähtien samantyyppistä liikehdintää, kuten kiinnostusta rakennushistoriaan ja ympäristöarvoihin.

länterna utgjorde en lämplig referensgrupp under en period då de stora centralmakterna var på väg att mista sin ställning. Den nordiska samarbetsandan motiverades genom att poängtera likheterna mellan ländernas politiska, lagstiftningsmässiga och förvaltningsmässiga system (liknande bakgrund, förvaltning, författningsnormer och organisationsform).

De nordiska huvudstäderna utgjorde Helsingfors viktigaste europeiska nätverk fram till 1990-talet. Huvudstadskonferenserna som ordnades vart tredje år var ett forum där man sökte jämförelsepunkter och modeller för den kommunala förvaltningens olika problem. Helsingfors utveckling till storstad gick långs liknande banor som i de övriga nordliga huvudstäderna. Förebilderna för välstånd och kommunalt producerade tjänster hämtades från Stockholm, Köpenhamn och Oslo. Men det hände också att Helsingfors var den givande parten. De tjänster som välståndet förutsatte anknöts till målsättningarna inom samhällsplaneringen. I alla de nordiska huvudstäderna stod man år 1945 inför problem såsom bostads- och trafikfrågan, förhållandet mellan stat och stad, social- och hälsovården, ”ungdomsproblemet” och rationaliseringen av den kommunala förvaltningen.

Metropoliseringen under de senaste 50 åren har framhävt likheterna i utvecklingen i Stockholm, Köpenhamn, Oslo och Helsingfors. Den starka kommunala förvaltningen och likheterna mellan de kommunalpolitiska traditionerna har varit uppenbara. Städerna planerades och moderniserades enligt liknande principer, med en strävan efter funktionalitet och rationell modernitet. Tyngdpunkten låg i den dynamiska utvecklingen, i stads- och trafikplaneringen, i produktionen av välståndstjänster för den lokala verksamhetens alla delområden och i den offentliga sektorns kraftigt markerade roll. Många av de kommunalpolitiska lösningarna, från bostadsfrågan till byggandet av metron, artikulerades på ett liknande sätt i alla Nordens huvudstäder. De kritiska medborgaropinionerna bidrog också till motsvarande rörelser på 1960-talet, som t.ex. intresset för byggnadshistoria och miljövården.

Suomi, Helsinki, Itämeri ja Eurooppa

Eurooppalaiseksi pääkaupungiksi Helsinki heittäytyi jälleen 1980-luvulla. Kansallinen ja kansainvälinen lomittuivat tavalla, joka ennakoiki kylmän sodan murtumista ja maailman nopeaa muuttumista. Muutakin kansainvälisyyttä tulla. Monikulttuurisuuden haaste ajankohtaistui Suomessa pitkälti Helsingin kokemuksen kautta, sillä 1990-luvulla pääkaupungissa asui kolmannes Suomessa asuvista ulkomaan kansalaisista. Etelästä ja idästä saapui Helsinkiin myös sellaista "katuhauskuutta" ja -yrittäjyyttä, ilotyttöjä ja katukauppaa, jota ei katsottu pelkästään hyvällä. Etninen monikulttuurisuus nousi Helsingin oman ulkomaalaispolitiikan strategioihin ja kotouttamisohjelmiin. Tavoitteeksi asetettiin integroitumista edistävä politiikka.

Euroopan poliittinen kehitys ja taloudellinen integraatio sekä maan sisäinen muuttoliike vaikuttivat kunnallispolitiikkaan. Jo vuosia ennen Suomen liittymistä Euroopan Unioniin virkamiehet hahmottelivat Helsingille roolia eurooppalaisena suurkaupunkina ja suomalaisen kansantalouden näyteikkunana maailmalle. Helsingille alettiin tehdä omaa kaupunki- ja ulkopoliittikaa. Avainsanoja olivat elinkeinoelämän laadullinen muutos, tietoverkottuminen ja verkostotalouden muodostuminen siten, että kaupunki toimi yhdessä muiden vahvojen vaikuttajien, kuten yliopiston ja yritysten kanssa.

Globalisaatio korosti vahvojen kaupunkiseutujen asemaa kansallisvaltion kustannuksella. Helsingissä tavoite oli selvä. Kaupunki haluttiin nostaa Pohjois-Euroopan itsenäiseksi talousalueeksi. Se merkitsi myös panostamista kaupungin imagoon, arkiviihtyvyyteen, asumisen tasoon, logistiikkaan ja liikenneyhteyksiin sekä sosiaalisen ympäristön laatuun. Eurooppalaistaminen ja laadullinen kasvu otettiin tavoitteeksi, kun Helsinki siirrettiin toimimaan eurooppalaisena kaupunkiseutuna, osana Itämeren ja Suomenlahden piiriä. Uskoa vahvistivat Euroopan yhteisön raportit. Niissä korostettiin taloudellisen toiminnan siirtymää

Finland, Helsingfors, Östersjön och Europa

På 1980-talet ville man i Helsingfors sedan återigen bli en europeisk huvudstad. Nationellt varvades med internationellt på ett sätt som kom att förebåda det kal- la krigets upplösning och de snabba världsförändring- arna. Den internationella prägeln syntes även på andra sätt. Den kulturella mångfaldens utmaningar kom till Finland närmast via Helsingfors: på 1990-talet bodde en tredjedel av landets utländska medborgare i huvud- staden. Från syd och öst kom även "gatunöjen" och -företagsamhet, prostitution och gatuhandel, som inte alltid rön- te ett så varmt mottagande. Den etniska mångfalden togs upp i Helsingfors egna utlänningspo- litiska strategier och integrationsprogram. Målet var att driva en integrationsbefrämjande politik.

Den kommunala politiken påverkades av Europas politiska utveckling och ekonomiska integration, och av den interna flyttningsrörelsen i landet. Flera år in- nan Finlands anslutning till EU hade stadens tjänste- män redan visioner om Helsingfors som europeisk storstad och som den finländska nationalekonomins skyltfönster ut mot världen. En egen stads- och utrikes- politik började utvecklas för Helsingfors. Nyckelorden var kvalitetsmässiga förändringar i näringslivet, bil- dande av informationsnätverk och skapande av en nätverksekonomi i vilken staden skulle samverka med andra starka aktörer, t.ex. universitetet och företagen.

Globaliseringen framhävde de starka stadsregio- nerna på nationernas bekostnad. I Helsingfors var mål- sättningen klar. Man ville göra staden till en självstän- dig ekonomisk region i Nordeuropa. Detta innebar även satsningar på image, vardagstrivsel, boendenivå, logistik och trafikförbindelser, samt på kvalitet i den sociala miljön. Europeisering och kvalitativ förbättring anammades som mål när Helsingfors skulle inta rollen som europeiskt stadsområde, som en del av sfä- ren kring Östersjön och Finska viken. Tron förstärktes av rapporterna från Europeiska Gemenskapen. Rap- porterna förespråkade en förskjutning av den ekono-

ydinalueilta reunoille, esimerkiksi Itämeren alueelle. Liikenne- ja tietoliikenneyhteyksien merkitys korostui. Strategiana oli koota yhteen paikallisia voimia. Helsingissä tunnettiin hyvin Barcelonan olympiakisat ja Sevillan maailmannäyttely sekä myös Torinon, Dortmundin, Birminghamin, Lillen ja Glasgow'n markkinointiponnistelut.

Kansainvälisyys nähtiin 1990-luvulla selkeämmin kuin koskaan periaatteena, jonka varassa Helsingin tulevaisuus oli. Kaupungin oman ulkopoliittikan merkitys korostui, kun Helsingin edustaja saatiin mukaan EU:n alueiden komiteaan sekä muihin EU:n toimielimiin ja neljä kaupunginvaltuuston jäsentä valittiin Euroopan parlamenttiin. Helsinki hyväksyttiin sadan suuren ja keskisuuren eurooppalaisen kaupungin yhteenliittymän ja markkinoimisjärjestön Eurocities -järjestön jäseneksi vuonna 1995. Se vaikuttaa EU:n kaupunkipoliittikan muotoutumiseen. Helsinki nousi vuonna 2000 järjestön puheenjohtajaksi.

Kansainvälisyysstrategia koski myös lähialueyhteistyötä. Pohjoismaasuuntauksen rinnalle nostettiin yhteistyö Pietarin ja Tallinnan kanssa. Eurooppalaista oli myös se, että kulttuuri löytyminen kaupunkistrategiaksi. Helsinki haki ja sai aseman eurooppalaisena kulttuuripääkaupunkina vuonna 2000. Kulttuuri yhdistettiin vetovoimaisuuteen ja taisteluun sosiaalista eriarvoistumista vastaan. Kulttuuri määriteltiin eurooppalaisittain laajasti. Siihen kuului turvallisuus ja toimiva infrastruktuuri, siisteys ja luonnonläheisyys. Kulttuuria oli kaikki muotoilusta jääkiekkoon, katu- kahviloista pimeän ajan taidetapahtumiin. Näin haluttiin tuoda "jossain siellä kaukana" sijaitseva Helsinki lähemmäs mantereen maailmankaupunkeja.

1990-luvun tulevaisuusstrategioissa Helsinki nostettiin Pohjois-Euroopan tiede- ja tietokaupungiksi. Taustalla oli uusi kilpailuajattelu. Pääkaupungit eivät enää kilpailleet sijainnilla, statuksella ja teollisella tuotannolla vaan yliopistoilla ja korkeakouluilla, tiedolla ja tutkimustuloksilla. Tietokaupungista tuli menestysstrategian ydinaines. Strategiaa Helsingin seutu kehitti yhdessä. Metropolialue nähtiin "luovana tieto-, tekno-

miska verksamheten från kärnområdena till periferin, t.ex. till Östersjöområdet. Trafik- och informationsförbindelsernas betydelse framhövdes. Strategin gick ut på att samla de lokala krafterna. I Helsingfors var man väl insatt i erfarenheterna från de olympiska spelen i Barcelona och världsutställningen i Sevilla, samt marknadsföringssatsningarna i Turin, Dortmund, Birmingham, Lille och Glasgow.

På 1990-talet upplevdes det internationella tydliga- re än någonsin som en avgörande princip för Helsingfors framtid. Betydelsen av en egen utrikespolitik för staden betonades ytterligare när representanter från Helsingfors valdes in i EU:s Regionkommitté och övriga EU-organ, och fyra ledamöter från stadsfullmäktige valdes till Europaparlamentet. År 1995 blev Helsingfors medlem av Eurocities, en europeisk marknadsförings- och sammanslutningsorganisation med hundra stora och medelstora medlemsstäder. Organisationens syfte är att påverka utformandet av EU:s urbana politik. År 2000 tog Helsingfors över organisationens ordförandeskap.

Den internationella strategin gällde också förorts-samarbetet. Samtidigt som blickarna riktades mot Norden bedrevs också samarbete med St Petersburg och Tallinn. Ett europeiskt drag var också att ge kulturen en roll i stadens framtidsstrategi. Helsingfors sökte och blev utnämnd till europeisk kulturhuvudstad år 2000. Kultur kombinerades med dragningskraft och med bekämpandet av sociala ojämlikheter. Kultur gavs en omfattande definition i Europa. Kultur var även säkerhet och fungerande infrastrukturer, snygghet och natur närhet. Kultur var allt från formgivning till ishockey, från gatucaféer till den mörka årstidens kon- stevenemang. Man ville på detta sätt föra det "avlägs- na" Helsingfors närmare de kontinentala världsstäderna.

1990-talets framtidsstrategier innehöll visioner om Helsingfors som Nordeuropas främsta vetenskaps- och informationsstad. I bakgrunden låg ett nytt konkurren- stänkande. Konkurrenten mellan huvudstäderna bygg- de inte längre på läge, status och industriproduktion,

logia- ja kulttuurikeskuksena, Pohjois-Euroopan liike-toiminnan ja logistiikan ydinalueena.”

Sitä tuki tavoite tiivistä ja urbaanista kaupunki- ja täydennysrakentamisesta. Ydinkeskusta haluttiin palauttaa arvoonsa korostamalla kulttuurista ja historiallista kerroksisuutta ja merellisyttä. Taustalla oli strategia-ajattelun eurooppalainen ydin: toimiva fyysinen ja toiminnallinen rakenne lisäävät kaupunkielämän laatua ja viihtyisyyttä. Useiden historiallisten rakennusten peruskorjauksiin ryhdyttiin. Ooppera aloitti vuonna 1991, Nykyaikaisen museon Kiasma avattiin keväällä 1998 ja Kaapelitehtaan museokeskus 1999.

Edelleen käynnissä on useita uudistusprosesseja. Siirtyminen teollisesta yhteiskunnasta tietoyhteiskuntaan, talouden globalisoitumisen, alueellistuminen ja kysynnän erilaistuminen antavat yhä syväyksiä sopeuttaa rakenteita ja politiikkaa joustaviksi ja verkostomaisiksi. Kehitys noudattaa eurooppalaisia linjauksia arvojen, mallien ja tavoitteiden osalta.

Loppusanat

Sitkeys ja nopea reagointikyky tekevät Helsingistä eurooppalaisittain kiinnostavan pääkaupungin. Helsinki on ollut modernistien unelmaprojekti. Se on idän ja lännen välinen urbaani ajopuu, joka politiikan muuttuessa rakentaa identiteettinsä uudelleen. Keisarinvalan ajalta periytyy vahva suunnitelmallisuus, joka läpäisee kaupungin toimintoja. Helsinki vahvasti virkamiesvetoinen kaupunki, jossa sovelletaan nykyajan yleisiä vaatimuksia paikallistasolle. Kaupungin johdon katse on ollut tulevaisuudessa. Virkamiehet ovat tuoneet matkoiltaan innovaatiota ja ideoita kaupunkisuunnitteluun, terveydenhoitoon, opetukseen, sosiaalipalveluihin ja tekniseen toimeen sekä kunnallishallintoon. Menneisyyteen ei takerruta, mutta historiaa on osattu hyödyntää.

Helsingin historia, kerrostumat ja Helsinkiin liittyvät mielikuvat ovat syvästi eurooppalaisia. Eurooppalaisten yhteyksien, historiallisen kerroksisuuden ja kulttuurisen jatkuvuuden ymmärtäminen on ollut mer-

utan på universitet och högskolor, information och forskningsresultat. Informationsstaden blev kärningrediensen i stadens framgångsstrategi. Strategin arbetades fram av hela Helsingforsregionen. Metropolområdet sågs som det kreativa centret för information, teknologi och kultur, kärnområdet för Nordeuropas affärsverksamhet och logistik.

Denna bild stöddes av målsättningarna om tät och urban stadsbyggnad och -utvidgning. Man ville återinföra kärncentrumets rättmätiga ställning genom att framhäva den kulturella och historiska mångfalden och havets närhet. I bakgrunden låg det strategiska tänkandets europeiska kärna: välfungerande fysiska och funktionella strukturer ökar den urbana kvaliteten och trivsamt. Grundrenoveringar av flera historiska byggnader inleddes. Operan inledde sin verksamhet år 1991, museet för modern konst Kiasma öppnade på våren 1998 och Kabelfabrikens museum öppnade år 1999.

Flera moderniseringsprocesser är fortfarande på gång. Övergången från industrisamhälle till informationssamhälle, den ekonomiska globaliseringen, regionaliseringen och diversifieringen i efterfrågan leder fortfarande till anpassningsimpulser i syfte att göra strukturerna och politiken flexibla och mer nätverksintegrerade. Utvecklingen följer de europeiska utställningarna i fråga om värden, modeller och målsättningar.

Slutkläm

Seghet och snabb reaktionsförmåga är egenskaper som gör Helsingfors till en intressant huvudstad för det övriga Europa. Helsingfors har varit modernisternas drömprojekt. Staden utgör ett stycke urban drivved mellan öst och väst, som förnyar sin identitet i takt med de politiska växlingarna. Från kejsardömets tid har staden ärvt en stark planmässighet som genomsyrar stadens funktioner. Helsingfors är en kraftigt tjänstemannadriven stad, där nutidens allmänna förutsättningar tillämpas på lokal nivå. Stadsstyrelsens blickar har varit riktade mot framtiden. Tjänstemännen har från sina

kittävä osa Helsingin kulloisiakin tulevaisuusstrategioita. Helsinki on koko tutkimusajankohdan ollut tietoinen pääkaupunkiasemastaan. Pitkään yhteiskunnallinen ilmapiiri oli Helsinki-vihamielinen. Helsinki on historian eri vaiheissa mielletty ”suomalaiselle hengelle” vieraaksi. Helsingin vastakohtaksi on asetunut milloin valtio, milloin maakunnat ja aluekeskukset tai vain maaseutu yleisesti. Helsinki on joutunut suuruutensa ja sosiaalisen monitasoisuutensa vuoksi luomaan erityisratkaisuja aiemmin kuin kansallinen lainsäädäntö on edellyttänyt. Monet kunnallishallinnon toimenpiteistä ovat sittemmin olleet kansallisesti suuntaa näyttäviä.

resor hämtat med sig innovationer och idéer för stadsplaneringen, hälsovården, undervisningen, socialtjänsten och den tekniska verksamheten samt för den kommunala förvaltningen. Ingen klamrar sig nostalgiskt fast vid det förflutna, men historien har ändå kunnat utnyttjas.

Liksom stadens historia och historieskikt är sinnebilderna kring Helsingfors djupt europeiska. Förståelsen av växelverkan med övriga Europa, av de historiska skikten och av den kulturella kontinuiteten har genom tiderna utgjort en viktig del av Helsingfors framtidsstrategier. Under hela den tid vi undersökt har Helsingfors varit medveten om sin status som huvudstad. Samhällsklimatet var länge fientligt mot Helsingfors. Under olika skeden av historien har staden ansetts vara främmande för ”den finländska andan”. Helsingfors har ställts i motsatsförhållande till staten, landskapen, regioncentra, eller landsbygden i allmänhet. På grund av sin storlek och sociala mångfald har Helsingfors varit tvungen att skapa speciallösningar i ett tidigare skede än nationella lagstiftningen krävt. Många av den kommunala förvaltningens åtgärder har senare haft en riktningssivande roll på det nationella planet.